

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
Інженерно-хімічний факультет
Кафедра екології та технології природних полімерів

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до проведення практичних (семінарських) занять
та до виконання самостійної роботи
з курсу "ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО ТА УПРАВЛІННЯ
ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ"
для напрямку підготовки: 6.040106 «Екологія, охорона
навколишнього середовища та збалансоване
природокористування»

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

**Інженерно-хімічний факультет
Кафедра екології та технології природних полімерів**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до проведення практичних (семінарських) занять
та до виконання самостійної роботи з дисципліни
з курсу "ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО ТА УПРАВЛІННЯ
ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ"
для напрямку підготовки: 6.040106 «Екологія, охорона
навколишнього середовища та збалансоване
природокористування»**

Рекомендовано Вченою радою
Інженерно-хімічного факультету.
Протокол № 8 від «24» вересня 2012 р.

Укладач: Бенатов Д.Е.

2012

Методичні вказівки до проведення практичних (семінарських) занять та до виконання самостійної роботи з дисципліни "ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО ТА УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ" для студентів напрямку підготовки 6.040106 “Екологія та охорона навколишнього середовища”. / Укл. Д. Е. Бенатов – К.: НТУУ «КПІ», 2012. – 22 с.

Укладач: Д. Е. Бенатов

Рецензент: А.Р. Степанюк, к.т.н., доц.

Відповідальний редактор: М.Д. Гомеля, д.т.н., проф.

ЗМІСТ

	Вступ	4
1.	Загальні положення про семінарські заняття	5
2.	Тематика семінарських занять	6
3.	Загальні положення щодо самостійної роботи студентів	11
4.	Організація контрольних заходів самостійної роботи студентів	12
5.	Виконання індивідуального завдання	13
	Список рекомендованої літератури	15
	Додаток 1	20

ВСТУП

Курс "Екологічне право та управління природоохоронною діяльністю" належить до групи нормативних дисциплін для підготовки бакалаврів за напрямком підготовки 6.040106 "Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування".

Згідно з ОКХ курс "Екологічне право та управління природоохоронною діяльністю" формує відповідну компетенцію, а саме базові знання з правових основ охорони навколишнього середовища, раціонального природокористування та природоохоронної діяльності в обсязі, необхідному для вивчення професійних дисциплін та для застосування в обраній професії.

Метою курсу "Екологічне право та управління природоохоронною діяльністю" є ознайомлення студентів з основами природоохоронного законодавства як правового підґрунтя охорони довкілля.

Згідно з ОПП студент, який закінчив вивчення даної дисципліни, на базі одержаних умінь здатний на підставі чинного законодавства здійснювати громадський екологічний контроль за дотриманням норм екологічного законодавства різними організаціями, установами, юридичними та фізичними особами незалежно від підпорядкування, складати відповідний акт про порушення тощо.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ

Семінарські заняття є ефективною формою організації навчальних занять, з якими органічно поєднуються лекції та СРС.

Основними дидактичними цілями їх проведення є такі:

- забезпечення педагогічних умов для поглиблення і закріплення знань студентів з основ курсу, набутих під час лекцій та у процесі вивчення навчальної інформації, що виноситься на самостійне опрацювання;

- спонукання студентів до колективного творчого обговорення найбільш складних питань навчального курсу, заохочення їх до самостійного вивчення наукової та методичної літератури, формування у них навичок самоосвіти;
- сприяння оволодінню студентами методами аналізу фактів, явищ і проблем, що розглядаються, та формування умінь і навичок до здійснення різних видів майбутньої професійної діяльності.

Семінарські заняття виконують такі основні функції:

- **навчальну** (поглиблення, конкретизація, систематизація знань, засвоєних під час лекцій та у процесі самостійної підготовки до семінару);
- **розвивальну** (розвиток логічного мислення студентів, набуття ними умінь працювати з різними літературними джерелами, формування умінь і навичок аналізу фактів, явищ, проблем тощо);
- **виховну** (виховання економічної, екологічної культури і мислення, прищеплення інтересу до вивчення конкретної дисципліни та до фаху, формування потреби здорового способу життя тощо);
- **діагностично-корекційну** (контроль за якістю засвоєння студентами навчального матеріалу, виявлення прогалин засвоєння та їх подолання) та ін.

Визначаючи методичну концепцію організації та проведення семінарських занять, слід виходити з того, що:

- під час вивчення дисципліни студенти повинні засвоїти її **провідні ідеї** (зміст понять, положень, законів, теорій та ін.); знати галузі її використання; вміти застосовувати набуті знання, вміння й навички під час вивчення фахових дисциплін, у майбутній практичній діяльності;
- до семінарських занять висуваються **загальнодидактичні вимоги** (науковість, доступність, єдність форми і змісту, забезпечення зворотного зв'язку, проблемність тощо);
- у методиці проведення семінарських занять є **певні особливості**, зумовлені логікою викладання дисципліни;

- необхідно забезпечити високий рівень *мотивації* (вивчення теми слід починати із з'ясування її значення для засвоєння даної чи інших дисциплін у майбутній професійній діяльності);

- дотримання принципу професійної спрямованості та здійснення різнорівневих міжпредметних зв'язків з іншими дисциплінами, практичним навчанням забезпечує формування єдиної системи знань, умінь та навичок студентів;

- важливим є формування професійної культури і мислення;

- у процесі проведення семінарського заняття необхідно забезпечувати органічну єдність теоретичного і дослідницько-експериментального пізнання;

- семінарські заняття повинні органічно поєднуватися з лекційними заняттями та самостійною роботою студентів.

Особливістю семінару як форми навчальних занять є:

- активна участь самих студентів у з'ясуванні сутності проблем, питань, що були винесені на розгляд;

- надання студентам можливості вільно висловлюватися під час розгляду питань, винесених на обговорення, що допомагає їм вірно будувати свої міркування;

Навчальна мета семінару вимагає, щоб студенти були добре підготовлені до заняття. Якщо студенти не підготовлені до заняття, то семінарське заняття перетворюється на фронтальну бесіду (викладач ставить запитання, студенти відповідають на них).

2. ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття 1. Міжнародно-правове забезпечення глобальної екологічної безпеки

Мета заняття – вивчення цілей, завдань та інструментів міжнародно-правового забезпечення глобальної екологічної безпеки.

Під час заняття:

- дається визначення норм та принципів регулювання міжнародно-правового забезпечення глобальної екологічної безпеки;
- вивчаються особливості інституційного та функціонально-правового забезпечення екологічної безпеки у межах ООН, Ради Європи та на рівні окремих регіонів;
- пояснюється застосування механізмів міжнародної відповідальності як засобу забезпечення глобальної екологічної безпеки.

Література: 46, 51, 59, 67, 68.

Семінарське заняття 2. Правові засади управління в сфері охорони довкілля та використання природних ресурсів

Мета заняття – вивчення поняття, змісту та видів управління у сфері охорони довкілля та використання природних ресурсів.

Під час заняття:

- дається визначення основних функцій управління в сфері охорони довкілля та використання природних ресурсів;
- розглядається система і компетенція органів державного управління в сфері охорони довкілля та використання природних ресурсів;
- пояснюється компетенція органів місцевого самоврядування в сфері охорони довкілля та використання природних ресурсів;
- розглядаються аспекти громадського управління в сфері охорони довкілля та використання природних ресурсів.

Література: 45-58.

Семінарське заняття 3. Правове регулювання поводження з відходами

Мета заняття – вивчення поняття «відходи» та основних принципів і напрямків державної політики у сфері поводження з відходами.

Під час заняття:

- розглядаються права та обов'язки суб'єктів у сфері поводження з відходами;
- вивчаються особливості державного обліку, моніторингу та інформування у сфері поводження з відходами;
- пояснюються питання, пов'язані з контролем за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням;
- розглядається відповідальність за порушення законодавства у сфері поводження з відходами.

Література: 45, 49, 63.

Семінарське заняття 4. Правовий режим використання і охорони земель та надр

Мета заняття – вивчення питань, пов'язаних із земельними ресурсами та надрами як об'єктами використання та правової охорони.

Під час заняття:

- розглядається порядок передачі земель у власність та надання у користування, права і обов'язки власників землі та землекористувачів, відповідальність за порушення земельного законодавства;
- пояснюються зміст правової охорони земель, аспекти державного контролю за охороною та використанням земель;
- розглядаються права та обов'язки користування надрами, гірничий відвід, питання плати за користування надрами;
- пояснюється зміст правової охорони надр та відповідальності за порушення законодавства про надра.

Література: 1, 9, 12, 14, 30, 31, 45-58.

Семінарське заняття 5. Правовий режим використання та охорони вод та атмосферного повітря

Мета заняття – вивчення питань, пов'язаних із водними ресурсами та атмосферним повітрям як об'єктами використання та правової охорони.

Під час заняття:

- розглядаються питання стандартизації і нормування в галузі використання і охорони вод;
- пояснюються норми права водокористування і його види;
- вивчаються права та обов'язки водокористувачів, правові заходи охорони вод, відповідальність за порушення водного законодавства;
- розглядаються питання стандартизації і нормування в галузі використання та охорони атмосферного повітря;
- вивчаються правові заходи охорони атмосферного повітря;
- пояснюються засади контролю у галузі охорони повітря, а також відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.

Література: 1, 8, 25, 31, 32, 45-58.

Семінарське заняття 6. Правовий режим використання та охорони рослинного та тваринного світу

Мета заняття – вивчення питань, пов'язаних із рослинним та тваринним світом як об'єктом правової охорони та використання.

Під час заняття:

- розглядаються питання правового регулювання використання, відтворення природних рослинних ресурсів та охорони рослинного світу і юридичної відповідальності за порушення законодавства про рослинний світ;
- пояснюється роль лісу як об'єкта використання та правової охорони;
- вивчається склад лісового фонду, функціональний поділ лісів, право власності та право користування лісами, права та обов'язки власників та

користувачів лісів, основні завдання і зміст організації лісового господарства, відповідальність за порушення лісового законодавства;

- розглядаються питання правового регулювання використання, відтворення природних рослинних ресурсів та охорони тваринного світу і юридичної відповідальності за порушення законодавства про тваринний світ;

- пояснюються поняття та види користування тваринним світом, аспекти правового регулювання мисливства, рибальства та інших видів використання тваринного світу;

- вивчається відповідальність за порушення законодавства про охорону та використання тваринного світу.

Література: 1, 7, 16, 26, 27, 31, 34, 26, 37, 39, 45-58.

Семінарське заняття 7. Особливості практичного застосування законів України «Про доступ до публічної інформації» та «Про звернення громадян», «Про захист справ споживачів»

Мета заняття – вивчення питань, пов'язаних із використанням права доступу до публічної інформації, розгляду звернень громадян та захистом справ споживачів з позиції охорони навколишнього середовища та безпеки життя та здоров'я населення;

- вивчаються права громадян та обов'язки органів державної влади, установ організацій тощо, пов'язані із розглядом звернень громадян та їх доступом до публічної інформації;

- розглядається відповідальність суб'єктів права за порушення чинного законодавства про доступ до публічної інформації, про звернення громадян та про захист справ споживачів.

Література: 1, 42, 44.

Семінарське заняття 8. Заключне заняття

Проведення заліку.

3. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота студентів регламентується Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України, затвердженим наказом Міністерства освіти України № 161 від 2 червня 1993 року, та Положенням про систему нарахування балів за кредитно-модульною системою.

Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України передбачено, що навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів, визначається робочим навчальним планом і повинен становити не менше 0,5 загального обсягу навчального часу студента, відведеного для вивчення конкретної дисципліни.

Мета самостійної роботи студентів:

- розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності студентів;
- формування у студентів потреби безперервного самостійного поповнення знань;
- здобуття студентом глибокої системи знань.

Завдання самостійної роботи студентів:

- навчитися самостійно працювати над літературою;
- навчитися творчо сприймати навчальний матеріал і його осмислювати;
- набути навичок здобуття та узагальнення знань, умінь.

Зміст самостійної роботи студентів з конкретної дисципліни визначається навчальною програмою дисципліни та робочою навчальною програмою вивчення дисципліни.

На самостійну роботу можуть виноситись:

- підготовка до лекцій;
- частина теоретичного матеріалу, менш складного за змістом;
- підготовка до семінарських занять;

- виконання індивідуальної роботи.

Самостійна робота над засвоєнням навчального матеріалу з конкретної дисципліни може виконуватись у бібліотеці, навчальних кабінетах, комп'ютерних класах (лабораторіях), а також у домашніх умовах.

Залежно від особливостей дисциплін викладач може видавати студентам різні види завдань самостійної роботи:

- переробка інформації, отриманої безпосередньо на обов'язкових навчальних заняттях;
- робота з відповідними підручниками та особистим конспектом лекцій;
- самостійне вивчення окремих тем або питань із розробкою конспекту;
- робота з довідковою літературою;
- написання рефератів, повідомлень;
- творчі завдання (доповіді, проекти, есе, огляди тощо);
- виконання підготовчої роботи до лабораторних та практичних занять;
- виконання індивідуальних графічних, розрахункових завдань;
- виконання курсових робіт (проектів);
- підготовка письмових відповідей на проблемні питання;
- виготовлення наочних матеріалів;
- складання картотеки літератури за змістом фахової діяльності.

Успішне виконання завдання самостійної роботи можливе за умови наявності у студентів певних навичок: вміння працювати з книгою (складати план, конспект, реферат); проводити аналіз навчального матеріалу (складати різні види таблиць, проводити їх аналіз).

4. ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Контрольні заходи включають поточний і підсумковий контроль знань студентів.

Поточний контроль є органічною частиною навчального процесу і проводиться під час лекцій, семінарських, практичних і лабораторних занять.

Форми поточного контролю:

- усна співбесіда за матеріалами розглянутої теми на початку наступної лекції з оцінкою відповідей студентів (5-10 хв.);
- письмове фронтальне опитування студентів на початку чи в кінці лекції (5-10 хв.). Відповіді перевіряються й оцінюються у позааудиторний час;
- фронтальний безмашинний стандартизований контроль знань студентів за кількома темами, винесеними на самостійну роботу (5-10 хв.). Проводиться на початку семінарських, практичних чи лабораторних занять;
- перевірка домашніх завдань;
- перевірка набутих умінь на практичних, лабораторних заняттях;
- тестова перевірка знань студентів;
- інші форми.

При кредитно-модульній системі навчання самостійна робота впливає на загальний рейтинг з дисципліни. Контролюється після закінчення логічно завершеної частини лекцій та інших видів занять з дисципліни, і її результати враховуються при виставленні підсумкової оцінки.

Навчальний матеріал навчальної дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентами у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль (залік).

5. ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

Семінарські заняття з курсу «Екологічне право та управління природоохоронною діяльністю» передбачають також підготовку студентами рефератів на задану тематику (Додаток 1), презентацій і спільного обговорення теми у ході заняття.

Реферат – це короткий виклад змісту якої-небудь книги, теми чи окремого питання прочитаного джерела.

Даний вид самостійної роботи виконує одночасно кілька освітніх функцій. По-перше, в рефераті висвітлюються в більш конкретній формі ті питання, які викладачем були розглянуті коротко; по-друге, студент отримує навички роботи з науковою літературою та аналізу певної проблеми; по-третє, захищаючи свою наукову роботу на занятті перед своїми колегами, автор реферату вчиться робити наукові доповіді і відстоювати свою точку зору в дискусії, в якій беруть участь самі студенти.

Необхідно користуватись великою кількістю джерел для написання реферату. Це дає можливість більш повноцінно висвітлювати тему і навчитись зіставляти вислови, думки, цифрові дані різних авторів, років видання, що сприяє виробленню власної думки студента і сприяє формуванню дослідницького мислення.

Реферат повинен базуватися на проробці джерел – основної та додаткової літератури. Це, як правило, монографії, спеціальні статті та підручники для студентів ВНЗ. Крім того, рекомендується використовувати в якості додаткової літератури періодичні видання.

Виклад матеріалу у рефераті є довільним, текст має бути написаний студентом самостійно, із дотриманням логічної послідовності фактів, виписками, цитатами, ілюстративним матеріалом.

Вимоги щодо оформлення реферату наведено в «Методичних вказівках до виконання реферату з дисципліни «Екологічне право та управління природоохоронною діяльністю» для студентів напрямку підготовки 6.040106 «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування» / Укл. Д. Е. Бенатов – К.: НТУУ «КПІ», 2012. – 16 с.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативні акти, розміщені на сайті Верховної Ради України

www.rada.gov.ua:

1. Конституція України.
2. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку від 14 червня 1992 року.
3. Стокгольмська декларація (щодо питань навколишнього середовища) від 16 червня 1972 року.
4. Конвенція по морському праву от 30 апреля 1982 года.
5. Конвенція про доступ до інформації і участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, від 25 червня 1998 року.
6. Конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду в ред. Від 12 вересня 1997 року.
7. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів від 2 лютого 1971 року.
8. Водний кодекс України від 6 червня 1995 року.
9. Гірничий закон України від 6 жовтня 1999 року.
10. Господарський кодекс України.
11. Господарський процесуальний кодекс України.
12. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року.
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення.
14. Кодекс України про надра від 27 липня 1994 року.
15. Кримінальний кодекс України.
16. Лісовий кодекс України.

17. Закон України Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку від 8 лютого 1995 року.

18. Закон України Про державну реєстрацію прав на нерухоме майно та їх обмежень від 1 липня 2004 року.

19. Закон України Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів від 31 травня 2007 року.

20. Закон України Про екологічний аудит від 24 червня 2004 року.

21. Закон України Про екологічну експертизу від 9 лютого 1995 року.

22. Закон України Про екологічну мережу України від 24 червня 2004 року.

23. Закон України Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру від 8 червня 2000 року.

24. Закон України Про зону надзвичайної екологічної ситуації закон України від 13 липня 2002 року.

25. Закон України Про курорти від 15 жовтня 2000 року.

26. Закон України Про мисливське господарство та полювання від 22 лютого 2000 року.

27. Закон України Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах карпатського регіону від 10 лютого 2000 року.

28. Закон України Про об'єкти підвищеної небезпеки від 18 січня 2001 року.

29. Закон України Про охорону атмосферного повітря від 21 червня 2001 року.

30. Закон України Про охорону земель від 19 червня 2003 року.

31. Закон України Про охорону навколишнього природного середовища від 25 липня 1991 року.

32. Закон України Про питну воду та питне водопостачання від 10 січня 2002 року.

33. Закон України Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи від 27 лютого 1991 року.

34. Закон України Про природно-заповідний фонд від 16 липня 1992 року.

35. Закон України Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них від 6 лютого 2003 року.

36. Закон України Про рослинний світ від 9 квітня 1999 року.

37. Закон України Про тваринний світ від 13 грудня 2001 року.

38. Закон України Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення від 13 грудня 2001 року.

39. Закон України Про Червону книгу України від 7 лютого 2002 року.

40. Цивільний кодекс України.

41. Постанова Пленуму Верховного Суду України Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля від 10 грудня 2004 року.

42. Закон України Про захист прав споживачів від 12 травня 1991 року.

43. Закон України Про доступ до публічної інформації від 13 січня 2011 року.

44. Закон України Про звернення громадян від 02 жовтня 1996 року.

Основна література:

45. Гетьман А.П., Шульга М.В. Екологічне право України. – Х.: «Право», 2009 р. – 312 с.

46. Комарницький В.М., Шевченко В.І, Єлькін С.В. Екологічне право. – К.: «ЦНЛ», 2006 р. – 300 с.

47. Зеркалов Д.В. Інженерна екологія. Проблеми, моніторинг, управління. – К.: «Основа», 2011 р. – 212 с.

48. Бойчук Ю.Д., Шульга М.В., Цалін Д.С., Дем'яненко В.І. Основи екології та екологічного права.-К.: «Княгиня Ольга», 2005 р. – 200 с.
49. Андрейцев В.І. Екологічне право. Курс лекцій в схемах. Загальна частина. - К.:Вентурі, 1996 р. - 208 с.
50. Андрейцев В.І. Екологічне і земельне право України. Практикум, - Київ, Юрінком Інтер, 1998 р. – 272 с.
51. Андрейцев В.І. Екологічне право. Особлива частина. – К: Вид. Істина, 2001 р. –544 с.
52. Андрейцев В.І. Право екологічної безпеки. – К.: Знання-Прес, 2002. – 332 с.
53. Баб'як О.С., Біленчук П.Д., Чирва Ю.О. Екологічне право України. – К.: Атіка, 2001 – 216 с.
54. Барбашова Н.В. Екологічне право України. – Донецьк: Апекс, 2003. – 391 с.
55. Дмитренко І.А. Екологічне право України: навчальний посібник. – Київ, 1999.
56. Екологічне право України (Загальна частина). Навч. посібник /В.К.Попов, М.В.Шульга, С.В.Разметаєв та ін. Харків, 1995.
57. Екологічне право України (Особлива частина). Навч. посібник /В.К.Попов, А.П.Гетьман, В.О.Чуйков та ін. Харків, 1996. – 197 с.
58. Малишко М.І. Основи екологічного права України. – Київ: МАУП, 1999.–152 с.

Додаткова література:

59. Петров В.В. Экологическое право России. - М., 1995.
60. Мунтян В.Л. Правова охорона природи УРСР. - К.:Вища школа, 1982. - 232 с.

61. Правова охорона навколишнього середовища та раціональне використання природних ресурсів. - Львів: Вид."Світ", 1995. - 28 с.
62. Титова, Н. Земля як об'єкт правового регулювання / Н. Титова // Право України. – 1998. – № 4. – С. 10–11.
63. Орлова, М. Правові форми відшкодування екологічної шкоди життю й здоров'ю громадян при здійсненні техногенно-небезпечних видів діяльності / В. Орлова // Юридична Україна. – 2004. – № 8. – С.70–74.
64. Игнатьева, И. А. Экологическое страхование: содержание и возможности правового регулирования / И. А. Игнатьева // Государство и право. – 2005. – № 11. – С. 52–62.
65. Ільїна, Є. Відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря / Є. Ільїна // Право України. – 1999. – № 9. – С. 38–40; 55.
66. Козак, З. Доступ до правосуддя з питань довкілля: посібник / З. Козак, І. Тустановська. – Львів : Мета, 2002. – 200 с.
67. Мікієвич, М. М. Європейське право навколишнього середовища: навч. посібник / М. М. Мікієвич, Н. І. Андрусевич, Т. О. Будякова. – Львів: ЕПЛ, 2004. – 256 с.
68. Харчук, О. О. Визначення природи та змісту спеціальних принципів міжнародного економічного права / О. О. Харчук // Часопис Київського університету права. – 2006. – № 3. – С.164–171.

Теми рефератів для курсу:

«Екологічне право та управління природоохоронною діяльністю»

1. Історія становлення і розвитку вітчизняного та зарубіжного екологічного права.
2. Проблеми формування еколого-правової термінології.
3. Історія становлення екологічного права як самостійної галузі права.
4. Новели екологічного законодавства України.
5. Проблеми кодифікації еколого-правових норм.
6. Проблеми екологічного права як галузі законодавства.
7. Проблеми екологічного права як галузі науки.
8. Проблеми екологічного права як навчальної дисципліни.
9. Видатні постаті вітчизняної науки екологічного права.
10. Поресурсні й функціональні акти в системі екологічного законодавства.
11. Міжнародні договори як джерела екологічного права України.
12. Поняття, структура та особливості екологічних правовідносин.
13. Норми екологічного права.
14. Проблеми становлення та розвитку екологічних прав і свобод людини.
15. Проблеми формування екологічної правосвідомості людини.
16. Проблеми реалізації права людини на безпечне для життя та здоров'я довкілля.
17. Проблеми реалізації права людини на відшкодування екологічної шкоди.
18. Політико-правові гарантії екологічних прав і свобод людини.
19. Духовно-правові гарантії екологічних прав і свобод людини.
20. Проблеми формування екологічної культури людини
21. Співвідношення екологічного права та екологічного законодавства.
22. Конституція України як джерело екологічного права.
23. Роль судової практики в регулюванні екологічних відносин.

24.Поняття, сутність і значення екологічної функції держави.

25.Методи управління у сфері охорони навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів.

26.Повноваження органів виконавчої влади в галузі екологічного інформаційного забезпечення.

27.Трансформації в системі органів управління в сфері природокористування та охорони довкілля: причини, сутність, наслідки.

28.Проблеми вдосконалення державного регулювання в галузі екології.

29.Основні напрями державної екологічної політики.

30.Регіональні програми використання та охорони довкілля.

31.Проблеми здійснення державного моніторингу навколишнього природного середовища.

32.Проблеми здійснення державного екологічного контролю.

33.Проблеми стандартизації і нормування в галузі охорони навколишнього природного середовища.

34.Проблеми гарантування прав та обов'язків замовників екологічної експертизи.

35.Проблеми фінансування екологічної експертизи.

36.Проблеми здійснення державного управління та контролю в галузі еколого-експертної діяльності.

37.Проблеми здійснення екологічного ліцензування.

38.Проблеми екологічного інформаційного забезпечення.

39.Система і компетенція органів управління в сфері використання та охорони земель.

40.Система і компетенція органів управління в сфері використання та охорони лісів та нелісової рослинності.

41.Система і компетенція органів управління в сфері використання та охорони надр.

42. Система і компетенція органів управління в сфері використання та охорони вод.

43. Система і компетенція органів управління в сфері використання та охорони тваринного світу.

44. Система і компетенція органів управління в сфері використання та охорони атмосферного повітря.

45. Система і компетенція органів управління в сфері використання та охорони природно-заповідного фонду.

46. Розмежування компетенції органів виконавчої влади на місцях і органів місцевого самоврядування в сфері природокористування та охорони довкілля.

47. Міжнародно-правове регулювання статусу громадськості як суб'єкта екологічного управління.

48. Проблеми правового режиму земельних ділянок водно-болотних угідь.

49. Шляхи вдосконалення правового регулювання права власності на землі історико-культурного призначення.